

Juryverslag Gouden Poëziemedaille 2014

Poëzie en kinderen. Het is een combinatie om te koesteren. Wie met kinderen omgaat, weet hoeveel plezier ze kunnen beleven aan rijmen en andere klankrijke of speelse vormen van taal, maar ook hoe verwonderd ze kunnen zijn door kleine dingen, waardoor ze zich herkennen in de kijk van de dichter. Gedichten kunnen dan ook een diepe indruk maken op kinderen. Welke volwassene herinnert zich niet regels of hele strofen van de gedichten uit haar of zijn jeugd? Poëzie voor kinderen is belangrijk: ze prikkelt hun creatieve houding tegenover de taal, geeft een bijzondere vorm aan hun diepere gedachten en gevoelens en leert hun de werkelijkheid anders te bekijken.

Om de kinderpoëzie te stimuleren en extra onder de aandacht te brengen, reiken Poëziecentrum en Canon Cultuurcel vanaf 2014 de kinderpoëzieprijs uit.

Als vakjury bogen we ons over de oogst kinderpoëzie van de afgelopen twee jaar. De 25 ingezonden bundels boden een fraaie staalkaart van de verscheidenheid die de kinderpoëzie kenmerkt. Er waren boeken met speelversjes voor kleuters, prentenboeken met berijmde tekst, bundels met gedichten voor kinderen en voor tieners, boeken met versjes voor beginnende lezers en heel wat liedjesboeken.

Uit zo'n divers aanbod is het moeilijk kiezen. De jury was het alvast snel eens over de cruciale criteria. De gedichten moesten herkenbaar zijn voor kinderen, maar tegelijk ook uitdagend, fascinerend of verrassend. Met weerhaakjes dus, stekeltjes of deurtjes waar je de sleutel van moet zoeken. Maar vooral moesten de gedichten iets bijzonders doen met taal: ermee spelen, ze kneden, vonken slaan met woorden of uitnodigen om tussen de woorden te lezen. Hoewel de illustraties in de meeste dichtbundels voor kinderen een wezenlijk onderdeel vormen, moesten de gedichten op zichzelf als poëzie overeind blijven. Hierdoor vielen enkele prentenboeken al in een eerste ronde af. Hetzelfde gold voor liedjesboeken waarin de muziek al te vaak rijm dwang of een al te simpele inhoud moest maskeren.

Na twee selectierondes hield de jury vijf bundels over die meedongen voor de Gouden Poëziemedaille, stuk voor stuk bundels met een oorspronkelijke stem, een sterke vormbeheersing en een originele invalshoek.

In *Aan de kant, ik ben je oma niet!* toont Bette Westera zich op haar best. In de traditie van Annie M.G. Schmidt brengt ze verhalen op rijm over bijzondere personages. Anders dan Schmidt brengt ze meer emotie in haar gedichten en bovendien doet ze dat op een hoogst originele manier. Ze typeert twaalf bewoners van een verzorgingstehuis met telkens twee gedichten die portretteren hoe ze nu zijn en wie ze vroeger waren. De gedichten over het verleden werpen telkens een verrassend licht op het heden. Op die manier laten ze ruimte voor diepere betekenislagen en zetten ze aan tot denken. In de ritmische versregels en de ongedwongen rijmen toont Westera haar vakmanschap. Vaak weten de rijmcombinaties te amuseren of te verrassen, waardoor ze ook zwaardere thema's als aftakeling en de dood luchtiger maken, al blijft doorgaans wel een scherp randje. De beeld- en klankrijke taal krijgt in het boek een passende pendant in de prachtige vormgeving en de intrigerende illustraties van Sylvia Weve. Dit is voorwaar een dichtbundel zonder leeftijd, die jong en oud op een verfrissende manier samenbrengt. Veel gedichten zullen wellicht pas in een gedeelde ervaring, wanneer ze door volwassenen worden voorgelezen en gedeeld, ten volle tot hun recht komen.

Ted van Lieshout focust in *Wij zijn bijzonder. Misschien zijn wij een wonder* op iedereen die 'anders' is: een jongen die een meisje wil zijn, een juf met ambities bij het circus, een spook dat bang is in het donker... De klassiek berijmde vorm sluit opnieuw aan bij de poëzie in het spoor van Annie M. G. Schmidt, maar net als Bette Westera maakt Van Lieshout zich los van die traditie door de fantasie te vervangen door de (vaak harde) realiteit. Op een gedurfde en originele manier brengt hij 'gevoelige' thema's ter sprake als de andere seksuele geaardheid, ziekte of eenzaamheid. De vorm sleept je als lezer mee, maar zorgt tegelijk voor de nodige afstand, vaak ook door de grappige ondertoon. Ook Van Lieshouts illustraties maken de bundel uniek. De verschillende technieken en stijlen passen steeds bij de gedichten en voegen er een dimensie aan toe. Zo bouwt Van Lieshout in woord én beeld verder aan zijn integer en authentiek oeuvre.

In *Als iemand ooit mijn botjes vindt* van Jaap Robben staan bijzondere woorden centraal, (bijna) vergeten woorden als 'zefiertje', 'avegaar' of 'baffetoentje', die in dit boek herleven als spannende dieren. Om de dieren te typeren laat Robben zich inspireren door de betekenis van de bijzondere woorden. De Ponjaard heeft nagels, scherp als een dolk en De Ulevel heeft een nestje, plakkerig als de snoep waar zijn naam naar verwijst. Niet alleen de aard van het beestje en de humor maken de fantastische wezens onvergetelijk, maar ook de poëtische taal waarin ze tot leven worden gewekt. Sommige regels bijten zich in je vast door verrassende, klankrijke combinaties: 'Ook het vrolijke zefiertje werd gevangen/ en draaide in haar kamertje van tralies/ eindeloos hetzelfde rondje van verlangen'. Hoewel de verzen niet altijd ritmisch even soepel lezen, nemen ze de lezer toch op sleeptouw door de klank- en beeldrijke taal. Overigens spat niet alleen het taal- maar ook het tekenplezier van de bladzijden. De vreemde wezens boden niet alleen de dichter, maar ook de illustrator Benjamin Leroy alle ruimte voor zijn fantasie, een humorvolle verbeeldingskracht waarin kinderen graag zullen meegaan.

In *Mijn fijne geluiden boekje* toont de dichter zich een goede observator en een nog betere luisteraar. In de korte, grappige en spitsvondige gedichten wordt het gewone en alledaagse plots wonderlijk. Edward van de Vendel start vanuit herkenbare geluiden, van het geritsel van een chipszakje over het geklepper van de brievenbus tot het geruststellende gebabbel van de ouders beneden. Die geluiden laat hij de lezer herontdekken via zijn poëzie, waarin hij voortdurend speelt met klanken. Zijn versjes knisperen, rinkelen, klingelen en zingen, waardoor ze op het lijf geschreven zijn van peuters en kleuters. Naast vlotte en humoristisch taalspelletjes is er ook plaats voor gevoelens en zelfs een beetje filosofie. De frisse illustraties van Mattias De Leeuw gaan een voortdurende dialoog aan met de versjes, waardoor ze net als de poëzie de fantasie van de kijkers prikkelen.

Hoewel de vier hierboven genoemde bundels stuk voor stuk boeiende en oorspronkelijke kinderpoëzie brengen, konden ze voor de jury niet tippen aan die ene bundel die zich onderscheidde door de variatie aan stijlen en de combinatie van herkenbaarheid en originaliteit, luchtigheid en ernst, speelsheid en diepzinnigheid. Sport is de rode draad in de bundel, waaraan boeiende gedachten worden opgehangen over winnen en verliezen, inspiratie, doorzetting, de durf om jezelf te zijn, de kracht van de verbeelding en de rijkdom van verscheidenheid. Van de Vendels gedichten bevatten de juiste spanning, dat broze evenwicht tussen de woorden waarin gedachten, gevoelens en momenten in de kern gevat worden. Illustratief voor die evenwichtsoefening is 'Span er een koord overheen', met beklijvende regels als de volgende: 'Laat ze zichzelf maar vergelijken/ met wie jij hierboven durft te zijn./ Jij beloopt je eigen lijn,/ en zij staan daar hun nekken te verrekken./ Van de

bewonderprijn'. Van de Vendel slaagt erin om met heldere en voor kinderen herkenbare beelden gevoelens op te roepen. 'Scheppingsdag' bijvoorbeeld verwoordt precies wat je voelt als je door het raam de eerste sneeuw ziet: dat mengsel van verrassing, vreugde en het verlangen om 'stempels' te zetten 'in dat vel/ dat de tuin is.' Dan ga je aan de slag en maakt een reusachtige sneeuwbal, een ervaring die door de woorden van de dichter een onvergetelijke scheppingsdaad wordt: 'Vandaag is het jouw scheppingsdag/ en morgen staan de kranten vol:/ Jongetje/ rolt wereldbol'. Zoals bij elk gedicht uit de bundel is ook hier Wolf Erlbruchs illustratie van de kleine kat, leunend tegen de reusachtige sneeuwbal, een krachtige metafoor voor het verdichte gevoel. Zijn collages zijn fantasierijk en gedurfd, maar verdienen voor de jury een sterkere vormgeving op groter formaat.

Van de Vendel 'sport' ook met de taal in zijn gedichten: soms neemt hij een loopje met de lezer, dan weer duikt hij in het diepe of dwingt hij te hink-stap-springen over de regels. Zijn rijmen zijn vaak verrassend en hij jongleert met woorden, registers, talen en genres. Zo is 'Gedigge' een speelse dialoog in de nonsenstraditie van Lewis Carroll en 'This Varkentje' een olijke mix van Engels en Nederlands, met verwijzingen naar speechen van Obama en Khing én een vrolijke no-nonsense boodschap: 'But I say: just follow the varkentje,/ let the World your kontje maar zien.'

De jury kent unaniem de Gouden Poëziemedaille 2014 toe aan *Ik juich voor jou* van Edward van de Vendel: 'Let the World deze dichtbundel maar zien!'